

Munkára fel.

— Ifjusági pályadíjat nyert értekezés. —

Wirker István

polgáriskolai képezdei növendéktől.

Jelige: . . . „A szeretet erős, mint a halál.“
(Enekek éneke 8, 6.)

A művelt népek vallása a keresztény vallás. E vallás alapeszméje a szeretet, törvényei: „Szeresd magadat!“ és „szeresd felebarátodat, mint tennemagadat!“ E törvényeken, mint alapköveken, épülhet fel csak az emberi nem fejlődése, tökéletesedése az ideális ember felé. E törvények igazsága nem ideig-óráig tartó, az emberi nem fejlődésében nem egy korszak külön tulajdona, hanem tündöklő örök igazság, mely átvilágít téreken és időn, mely érvényét nem veszti el soha. E törvények biztosítják minden élő lény fennmaradását és fejlődését; és ez a fennmaradás és fejlődés rendeltetésének betöltése céljából szükségképeni. A nagy mindenség élte egy óriási chemiai processushoz hasonlítható, melyben a világok mint molekulák, a világokat képező élőlények és tárgyak mint atomok szerepelnek.

Mi élő és gondolkodó lények a végcélzt nem tudjuk, azt nem ismerjük. A mi utunkra és célunkra világító torony nem vet fényt, mindegyikünknek csak szerény kis lámpa jutott, mely körülünk csak néhány lépésre veti gyenge fényét, s mi evvel ballagunk utunkon. Kinek nagyobb lámpa jutott, az előbbre lát, de a végső célzt nem látja senki s a kiváltságos lélek is csak gyanítja. Azt tudjuk valamennyien, hogy ha külön-külön, egyéneként működünk, elveszünk, mert az ellenhatás nagy, egyéni erőnk ahhoz képest elenyészően csekély; így csak „viribus unitis“ érhetünk célzt. E szempontból tekintve a világi dolgok összeségét, a végre jutunk, hogy minden e világon létező élő lény és tárgy egyenrangú, mert egyenlően szükséges és egyenlően fontos. Mindegyiknek van előre megállapított útja és célja és mindegyik célját csak a többi közreműködésével és segítségével érheti el.

Az ásványország alapfeltétele a növényi életnek; a növényi és ásványi élet az állati élet alapja, és viszont az állatok elősegítik a növények fennmaradását és fejlődését. Halálakor pedig növény is, állat is visszaadja az ásványország-nak a célznak megfelelően módosítva azt, mit tőle egy világi életre kölesönképen kapott.

Földünkön az ember a legfejlettebb lény, ő használja fel céljaira a többit, de azért az ő céljai sem lehetnek az általános céllal ellentétben, mert ő is az általános része. Az ember nagy értelmi tehetsége folytán uralkodik a természet többi lényein. De ő tudja is, hogy valamennyi csak úgy halad-

hat útján célja felé, ha a természettől nyert képességeit a lehető legtökéletesebben kifejtheti. Az ember különös céljainak elérésére szolgálatába hajtja a többi lényt. A természet erőinek s törvényeinek felhasználásával termeli a növényeket; az állatokat domestikálja és tenyészt. Ezáltal a növényeket is, az állatokat is megfosztja a természet által nekik adott ellenállási képességeiktől; ezeket pótolni kell és más pótlási mód erre nézve nincs, mint ha védelmi eszközeiktől megfosztottuk őket, mi adjunk nekik védelmet. Ebben a tekintetben az állatokkal szemben történik a legtöbb mulasztás. Részben tudatlanság okozta helytelen, részint lelki műveletlenség okozta durva bánásmód által. Az angolok egy szarvasmarha fajtát sok éven át tenyésztettek; tenyésztésük eredménye egy szarvnélküli szarvasmarha faj lett. Megfosztották tehát azt más állatok ellen irányzott védelmétől. Ha valamely állatot istálló-zunk, teste elveszti az éghajlattal szemben való ellenállási képességét, mert ugyancsak az istállózás fölöslegessé tette védelmi eszközeit. Ha ily állatot kitennénk más állatok támadásának vagy az időjárás szélsőségeinek, ez durva állatkinzás számba menne. Ilyen tett még a tudatlan gazdának az a cselekedete, hogy a vemhes marhát még hó idején is kihajtja a legelőre vagy künn hagyja abban a hitben, hogy ha a vehem ezt megszokja, a sarjadék az időjárással szemben nagy ellenállási képességgel bírand. De nagyon csalódik, mert az ily képesség csak több nemzedék okszerű szoktatásának eredménye. Az ő vemhes állata nagyon megrokkán és sarjadéka esenevész lesz. Hanem mikor tettének eredményét látja, mindig talál más körülményt, melyre rátukmálhatja, mint okra a szomorú okozatot.

Minden helytelenséget csirájában kell elfojtani, tehát céltévesztett dolog volna, ha *teljes* erőnkből a *jelen generációt* akarnók megjavítani. Megrögzött baj ellen küzdenünk kell, s hogyha még oly csekély eredményt érünk is el, fáradságunk nem lesz kárbevesztett munka. De sokkal fontosabb ennél a *jövő generáció* nevelése. Ezt kell intelligenssé tenni, ennek kell esztét s szívét fejleszteni s kiképezni. Művelt ember állatkinzó nem lehet, mert minden durvaság ellen tiltakozik értelmi és érzelmi világa.

Mindenek előtt a tanítókat s nevelőket kell megnyerni az állatvédelem ügyének. Azzal, hogy valaki az állatokkal méltányosan, jól bánik, azzal bizony kötelességének csak félig tett eleget; kötelességének második és nagyobb része abból áll, hogy teljes erejéből oda hasson, hogy más is az állatokkal való bánás közben az ész és szív törvényeit szem előtt tartsa. A tanítónak van erre leginkább alkalma. Az a zsenge gyermeki lélek, mely az ő hatása alá kerül, az ment minden durvaságtól, az csak idővel, vezető hiánya folytán térhet tévútra és durvulhat el. Olyan gyermek, kinek lelki alaptulaj-

donsága a durvaság, az fehér holló. Ember és állat iránti szeretet legyen a tanító minden tettének alapeszméje; viselete követendő példaként fényeskedjék; tanításkor minden alkalmat használjon fel arra, hogy szembe állítsa az állatokkal való észszerű, szeretetteljes bánásmódot, annak üdvös eredményét az oktalan, szivtelen, durva bánással és annak káros következményeivel. Ne mulassza el még a legesekélyebbszerű dologban is rámutatni arra, hogy az állattenyésztés körében a házi állatokkal szemben mikor helytelen viselkedésünk, hogy pusztítjuk ez által saját jószágunkat, de hogy durvul el ez által lelkünk is, hogy fosztjuk meg önmagunkat a legnagyobb földi boldogságtól, a mindent besugárzó, áldott kedélytől. Ki szivtelen az állatokkal szemben, az szivtelen embertársaival és saját magával szemben is. Durva lélek szeretetet nem ad környezetének, de attól azt nem is várhatja. Szeretet nélkül pedig sivár, zord az élet, s nincs oly kemény lélek, mely ily körülmények között kibírná az élet harcát a létért való küzdelemben. A lélek meghasonlik önmagával, utalattal fordul el saját egyéniségétől, s a ki egyszer elhagyta önmagát, elhagyta azt az Isten is. Ha nem is sülyed éppen a posványba, de minden lelkileg művelt ember csak halottnak tekint, testnek, melyben nem lakik isteni lélek. Elrettentő példákat szolgáltat erre egyes emberek élete s a történelem tanúsága.

A rómaiak műveltsége több és különféle okok folytán szállt alá, az érzékiség és durvaság vett erőt rajtuk, műveltségük hanyatlásával fejlődött ki főkvánásuk: „Panem et circenses”; kezdtek gyönyörködni a cirkuszi állatok kínzásában, melylyel karöltve járt az emberkínzás s a ezimborákat követte társuk, a szégyenletes erkölcsi és anyagi bukás gyalázata.

A spanyolok vérengző, bár udvariassági ezeremóniákkal betakart durva kedélyének eredménye a még maig is fennálló bikaviadalok. Es a spanyol nép a műveltek során bizony alsó fokon áll.

Nem szabad azt gondolnunk, hogy habár a nem domestikált állatokat is jól tartjuk, szépen bánunk velük, fennmaradásukra a kedvező feltételeket megadjuk nekik, akkor túlszaporodnak s annak majd mi látandjuk kárát. Erre nézve is intézkedéseket tett a bölcs természet. A túlszaporodó lény saját hatása redukálja őt a kellő számra. Gyönyörű példa erre az erjedő gomba élete. A mustba belekerült *Saccharomices ellipovideus* ott buján tenyészik, anyageseréjének eredménye a borszesz s ez mindaddig képződik, míg a 17.5%-ot eléri, ekkor megszűnik, mert a *saccharomices* az általa képezett alkoholban, ha ez elérte mennyiségének bizonyos fokát, elpusztul. E példa, bár távolabbi körből vétetett, mindazonáltal gyönyörűen mutatja a természet menetét.

Ezenkívül minden élőlény annyi káros hatásnak van

kitéve, hogy legtöbbje az ezekkel való küzdelemben elpusztul. Az elpusztulás valószínűsége annál nagyobb, minél tökéletlenebb az illető lény. Ennek ellensúlyozására ad a természet mindegyiknek ily tömérdek petét, s többféle szaporodási módot, jól tudván, hogy óriási tömegük már pete korában, másrésze fejlődő állapotban vagy kifejlődve esik a harc áldozatául, s ha az eredetileg termelt petének is csak kis százalékja vagy kis ezreléke kerülhet a kifejlődésre és szaporodásra kedvező feltételek közé és érvényesítheti magát, a czél el van érve, a faj fennmaradása biztosítva van és a természet elérheti a közvetlen közeli és a közvetített távoli czélt. A természetben dívott, dívik és érvényben marad mindig az ököljog. Még az egy fajhoz tartozó egyedek is harcban állanak egymással az élelemért, a lakásért, a nőért, általában minden szükségletükért; az erősebb győz, a gyengébb elbukik. Kegyelmet nem kérnek egymástól, kegyelmet nem adnak egymásnak; de ennek is van üdvös hatása, mert csak az erős, a tökéletesebb marad életben és ennek nemzettje, örökölvén a szülők tulajdonságait, erősebb s tökéletesebb lesz. Ez a természetes kiválasztás elve.

Igy tehát a természet a mint számtalan módon gondoskodott teremtményeinek fennmaradásáról, ugyanannyi módon gondoskodott a túlszaporodás meggátlásáról is. A természet lényei, midőn ebbeli működéseiket végzik, teljesen az ösztön, a a természet törvényei alatt állanak és ezek szerint cselekszenek és cselekvésük a kellő mértékű, a helyes. Az ember, midőn első ruhájával felvette a civilizációt, eltemette ösztönét. Az ő cselekvései tudatosak, azokat az ösztön nem tartja a kellő határok között, azért ingadozó, bizonytalanok és két szélsőség között mozognak. Csak igen magas műveltség képes az emberrel félig-meddig betartatni az arany középút.

Igy az emberek nagy tömege nem találja meg a középút. Kik megtalálták, egyesültek s megalkották az állatvédő egyesületeket. Hazánkban is van ily egyesület, melynek tagjai nem kimélve költséget, fáradságot, küzdenek az előítéletek, tudatlanságok s durvaságok ellen, arra törekedvén, hogy az emberiséget művelés, felvilágosítás által ama szellemi magaslatra vigye, melyen működése tárgyatalanná lesz s így meg kell szünnie.

Az állatvédelem ügyének felkarolása az illető nép magasabb műveltségének fényes tanúsága, de jele annak is, hogy azon nagy tömegének égető szüksége van az állatvédelem foganatosítására.

Igy hazánkban, mely földmivelő és állattenyésztő ország. Ránk nézve az állatvédelem és ennek egyik formája az okos, tudatos gazdálkodás, állattenyésztés, anyagi s szellemi életkérdés.

Vajjon elérhetjük-e azon magas fokot, melyen az állatvédő egyesület működése feleslegessé lesz? Bizony nem. Hogy

egy népnek minden tagja e magaslatra emelkedjék, ez abszolút tökéletesedés lenne s a teljes, bármily ez irányu tökéletességet az emberi fogalma kizárja. De mint minden tekintetben, úgy ebben is elérhetünk egy bizonyos tökéletességi fokot, melyben az állatvédő-egyesületnek jelenleg emberi erőt meghaladó munkája a lehető legesekélyebbre redukálódik. E fokot csak önművelődés és kitartó munkásság által érhetjük el. Gondoljuk meg, hogy ebbeli fáradságunkat erkölcsi s anyagi gazdagodás követendi, s mindennemű siker fogja koronázni. Rontsuk le tehát a durvaság és tudatlanság emelte korlátokat, s törekedjünk boldogabb jövő elérésére: „Segíts magadon, Isten is megsegít!”
Munkára fel!

A rab madár.

Aranyrácsos fényes kalitkába
Búslakodik egy kicsiny madárka,
Étel, ital van elébe rakva,
Bánatosabb mégis napról-napra.

Kis gazdája jószívű leányka,
Oly örömet a kedvébe járna,
A mit szeret, része lehet benne,
Már csak olyan szomorú ne lenne.

Kínálgatja, biztatja, beczézi,
Ezüst tálját eperrel tetézi,
Künn az erdőn mind ő maga szedte,
A kis rabot oly nagyon szerette.

Mégis, mégis mindhiába várta,
Csak nem vidul föl a kis madárka,
Végre megkérdezi tőle szépen:
Mért nincs soha vig dalos kedvében?

Szólt a madár erre: „Kedves gazdám,
Köszönöm, hogy olyan jó vagy hozzám,
Hogy sorsomat a szivedre vetted,
Szeretettel gondomat viseltd.

„De lásd, azért bármennyi jót adtál,
Mégis több az, mitől megfosztottál,
Künn az erdőn van az én világom,
Boldogságom csakis ott találok.”